

Наталія ЛОСКУТОВА,
orcid.org/0000-0002-2536-0462

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри німецької та французької філології
Маріупольського державного університету
(Маріуполь, Донецька область, Україна) fleurdetash@gmail.com

ПОЛІСЕМІЯ В КІНЕМАТОГРАФІЧНІЙ ТЕРМІНОСИСТЕМІ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ

У статті розглядаються особливості лексико-семантичного процесу полісемії в кінематографічній терміносистемі французької мови (далі – КТФМ). Присутність полісемії у сфері термінології можна пояснити суспільною потребою в постійній зміні та вдосконаленні людських знань. Попри суворість вимог, які висуваються до термінів щодо точності їхніх значень, проведені дослідження показують, що в КТФМ таке явище, як полісемія, наявне, але не дуже поширене: багатозначними є 4% французькомовних кінематографічних термінів (далі – КТ). Було виявлено, що багатозначними можуть бути як монолексемні, так і полілексемні КТ, але більшість у КТФМ становлять саме монолексемні терміни (85,1%, 183 КТ). Було встановлено, що кількість значень у багатозначних КТ може варіюватися від двох до шести. Французькомовні полісеманти переважно є двозначними (84,7%, 182 КТ), а наявність трьох і більше значень у межах КТФМ є скоріше винятком.

Було з'ясовано, що у КТФМ полісемія розвивається за такими типами переносу лексичного значення: метонімічний і метафоричний переноси, а також розширення та звуження лексичного значення. Найбільш частотним шляхом творення нових значень виявився метонімічний перенос, за якого є реальний зв'язок між названими терміном предметами або явищами (60,1%, 154 перенесення). У КТФМ метонімічний перенос розвивається за такими типами суміжності: дія, процес → предметне значення; частина → ціле; прийом, метод → об'єкт, інструмент; місце → об'єкт, суб'єкт; вмістилище → вміст; матеріал → виріб; суб'єкт → інструмент. З усіх типів метонімічного переносу лише моделі «процес → предметне значення» та «частина → ціле» є найбільш продуктивними в КТФМ.

Метафоричний розвиток полісемії у КТФМ є менш частотним у порівнянні з метонімічним переносом (22,3%, 57 перенесень). Було виокремлено такі типи метафоричних переносів: за подібністю функцій або способу дії; за зовнішньою подібністю; за схожістю характеристик, явищ. Найбільш поширений перенос за подібністю функцій (44 перенесення).

12,5% КТ (32 перенесення) у КТФМ було утворено шляхом розширення значення, яке передбачає збільшення семантичного обсягу терміна. Щодо звуження значення КТ, воно виявилось нечастотним типом полісемічного переносу (5,1%, 13 перенесень).

Процеси розвитку багатозначності в межах КТ безпосередньо обумовлені явищами кінематографічної дійсності. Французькій мові не вдалося уникнути явища полісемії, що пояснюється розвитком поняттєвої системи кінематографії, обумовленим технічним прогресом, що спричиняє зміни в семантичній структурі терміна.

Ключові слова: терміносистема, термін, полісемія, метонімічний перенос, метафоричний перенос, розширення значення, звуження значення.

Nataliia LOSKUTOVA,
orcid.org/0000-0002-2536-0462

Candidate of Philology,
Assistant Professor at the Department of German and French Philology
of Mariupol State University
(Mariupol, Donetsk region, Ukraine) fleurdetash@gmail.com

POLYSEMY IN THE CINEMATOGRAPHIC TERM SYSTEM OF THE FRENCH LANGUAGE

The article deals with the peculiarities of the lexical and semantic process of polysemy in the cinematographic term system of the French language (CTSFL). The presence of polysemy in the field of terminology can be explained by the social need for constant modification and improvement of human knowledge. Despite the strict requirements for the terms regarding the accuracy of their meanings, researches show that in CTSFL, such a phenomenon as polysemy exists, but it is not very common: 4% of French cinematographic terms (CT) are polysemantic. It was revealed that both monolexic and polylexemic CT can be polysemantic, but the vast majority of CTSFL consists of monolexic terms (85.1%, 183 CT). It was stated that the number of meanings in polysemantic CT can vary from two to six. French polysemantic terms

have mostly two meanings (84.7%, 182 CT), and the presence of three or more meanings within the CTFM is rather an exception.

It was ascertained that in CTFM polysemy develops according to the following types of the transfer of lexical meaning: metonymic and metaphorical transfers, as well as the expansion and narrowing of lexical meaning. The most frequent way to create new meanings was metonymic transfer, in which there is a real connection between the objects or phenomena that are denoted by the term (60.1%, 154 transfers). In CTFM, it develops according to the following types of adjacency: action, process → result, object; part → whole; technique, method → object, instrument; place → object, subject; container → content; material → product; subject → instrument. Of all metonymic transfer models, only the process → result, object and part → whole models are the most productive in CTFM.

Metaphorical development of polysemy in CTFM is less frequent in comparison with metonymic transfer (22.3%, 57 transfers). The following types of metaphorical transfers were identified in the CTFM: the similarity of functions or mode of action; visual similarity; the similarity in characteristics and phenomena. The most widespread transfer is based on similarity of functions or mode of action (44 transfers).

12.5% of the CT (32 transfers) in the CTFM were formed by expanding the meaning, providing for an increase in the semantic volume of the term. Regarding to the narrowing of the meaning of CT, it turned out to be an infrequent type of polysemic transfer (5.1%, 13 transfers).

The processes of the development of polysemy within the framework of CT are closely related to the phenomena of the cinematographic reality. The French language could not avoid the phenomenon of polysemy, that is explained by the development of the conceptual system of cinematography, due to technical progress, which causes modifications in the semantic structure of the term.

Key words: term system, term, polysemy, metonymic transfer, metaphorical transfers, expansion of the meaning, narrowing of the meaning.

Постановка проблеми. XX і XXI століття другого тисячоліття ознаменувалися науково-технічною революцією й бурхливим розвитком усіх галузей людського знання. Природним наслідком цього процесу стало різке збільшення кількості спеціальних термінів, покликаних номінувати нові поняття. Кількісний склад більшості терміносистем збільшився в рази. Водночас учені зіткнулися з проблемою номінації нових понять, оскільки «конкретність досвіду безмежна, ресурси ж найбагатшої мови суворо обмежені» (Сепир, 1993: 65). Жодна мова не в змозі реагувати на кожну інновацію створенням окремої лексеми – це призвело б до неконтрольованого збільшення словникового складу, внаслідок чого мова перестала б служити адекватним засобом спілкування. Як наслідок, наявні в терміносистемах терміни піддаються закономірному впливу загальномовного процесу полісемії, що спричинило виникнення діалектичного протистояння: моносемічність, до якої прагне термін, зіткнулася з багатозначністю терміна, породженого законом економії мовних засобів.

Аналіз досліджень. Розв'язанню цієї проблеми присвячені численні лінгвістичні праці: статті, монографії, підручники, дисертаційні дослідження визнаних українських і закордонних учених Б. Н. Головіна, С. В. Гриньова, В. П. Даниленко, Л. А. Капанадзе, Т. Р. Кияка, В. М. Лейчика, Д. С. Лотте, О. О. Реформатського, Л. О. Симоненко, О. В. Суперанської; L. Guilbert, G. Petit, A. Polguère, A. Rey, G. Rondeau, A. Sauvageot. Ряд учених висуває постулат про те, що полісемія – це крайній негативний явище в термінології та його

потрібно позбавлятися будь-якими способами (Кияк, 1989; Лотте, 1932; Реформатский, 1986). Ця думка базується на тому, що, безсумнівно, однією з найважливіших і бажаних ознак терміна є однозначність (Durieux, 1996–1997: 89). Перша вимога, яка повинна висуватися до терміна, – це чітко обмежена професійна сфера вживання, в межах якої термін повинен логічно й однозначно відповідати певному поняттю, точно номінувати його, внаслідок чого досягається моносемічність терміна. Незважаючи на те що полісемія є природним проявом дії основних законів розвитку лексичного складу мови, її присутність у межах однієї термінології є вкрай небажаною і під час її впорядкування слід домагатися однозначного співвідношення слова й поняття.

На думку інших учених (чию точку зору ми поділяємо), присутність полісемії у сфері термінології можна пояснити суспільною потребою в постійній зміні й вдосконаленні людських знань (Лейчик, 2007; Даниленко, 1993; Туровська, 2005). Але оскільки ресурси мови для вираження нових понять є обмеженими, це сприяє подальшому семантичному розвитку наявного терміна. Як лінгвістична універсалія, полісемія дає змогу економити засоби вираження, збільшуючи номінативний потенціал мови (Haton, 2006: 33). У термінології полісемія терміна підкреслює глибину вивченості певної ідеї, поняття і є результатом існування груп термінів, пов'язаних між собою причинно-наслідковими та іншими відношеннями (Крыжановская, 1987: 122).

Найчастіше полісемія розвивається на підставі виникнення у непохідних термінів з прямим

значенням переносного, фігурального значення (Mazaleyrat, 2010: 12), яке нашаровується на пряме значення та сприяє розвитку багатозначності терміна (Будагов, 2003: 44). Полісемія може розвиватися за такими типами переносу лексичного значення: метонімічний і метафоричний переноси, розширення та звуження лексичного значення. Лінгвісти зазначають, що найбільш частотними шляхами появи нових значень у межах однієї терміносистеми є метафоричний і метонімічний переноси (Чистюхина, 2011; Ruiz Quesnou, 2010).

Таким чином, вивчення полісемії в термінології, механізмів її утворення та прояву все ще є актуальним питанням в сучасній лінгвістиці. Однак, не зважаючи на наявність величезної кількості праць, присвячених цій проблемі, ще не всі терміносистеми були піддані детальному аналізу. Однією з таких терміносистем є терміносистема кінематографії. Натепер наявні дослідження, присвячені аналізу структурно-семантичних особливостей кінематографічних термінів у російській мові (Лебедева, 1984), в англійській мові (Демчук, 2017), в українській мові (Василяйко, 2013). Проте у мовознавстві відсутні роботи, присвячені дослідженню полісемії у кінематографічній терміносистемі французької мови (далі КТФМ).

Актуальність дослідження визначається лакунами у вивченні полісемії як одного з системних явищ французької мови.

Мета статті – проаналізувати типи полісемічних переносів і семантичної організації кінематографічних термінів у французькій мові. Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких завдань: виокремити й схарактеризувати основні семантичні типи полісемантів у КТФМ, проаналізувати специфіку полісемічних переносів у цій терміносистемі.

Об'єктом дослідження виступає КТФМ. Предметом дослідження є опис і структурно-семантичний аналіз полісемічних відношень між французькомовними КТ.

Матеріалом дослідження слугували 5388 французькомовних КТ, дібраних методом суцільної вибірки з лексикографічних джерел, зі спеціалізованих друкованих видань, з нормативно-правових актів і кінематографічних інтернет-ресурсів.

Виклад основного матеріалу. Лексико-семантичний процес полісемії – невіддільна складова частина КТФМ, оскільки терміни-полісеманти є характеристикою парадигмального представлення терміносистеми. Попри суворість вимог, що висуваються до термінів щодо точності їхніх значень, проведені дослідження показують, що в КТФМ таке явище, як полісемія, наявне, але

не дуже поширене: багатозначними є 4% французьких КТ (215 термінів). Необхідність у появі додаткового значення виникає тоді, коли наявне у терміносистемі поняття уточнюється і з'являється потреба розмежування, наприклад, дії та її результату, жанру та твору, який належить до цього жанру. Так, французькомовний КТ *bruitage (m)* на початку виникнення кіномистецтва мав значення «штучна реконструкція шумів, які супроводжують дію фільму». З розвитком звукового кінематографа й появою терміна *саундтрек* у нього з'являється друге значення: «метод створення саундтреку з шумами й ефектами, які необхідні за сценарієм фільму» (Camredon, 2001: 30).

Було виявлено, що багатозначними можуть бути як монолексемні, так і полілексемні КТ, але більшість становлять саме монолексемні терміни (85,1%, 183 КТ). Це пояснюється тим, що у монолексемного терміна зміна семантичної структури (на основі перенесення, зіставлення, уподібнення схожих ознак) відбувається легше, ніж у полілексемної одиниці, внаслідок регулярної відтворюваності й частотності мовних елементів. До того ж терміносполучення характеризується структурною й змістовою єдністю, і виникнення додаткового значення в одного з компонентів має бути семантично узгоджене з конкретизатором, який містить певне терміносполучення. Як приклад наведемо КТ *film (m) cinématographique*, що спочатку позначав кіноплівку (на відміну від *pellicule (f) cinématographique*). Згодом у цього КТ з'явилося значення «кінофільм», але за законом мовних зусиль це терміносполучення скоротилося до монолексемного КТ *film*, яке наразі налічує 5 значень (Le grand dictionnaire terminologique). Отже, можна стверджувати, що характерною рисою КТФМ є багатозначність саме монолексемних полісемічних КТ.

За результатами дослідження було встановлено, що кількість значень у багатозначних КТ може варіюватися від двох до шести. Статистичний аналіз установив перевагу двозначних термінів (84,7%, 182 КТ). Так, двозначний французькомовний КТ *doublage (m)* у першому значенні використовується на позначення виконання ролі по черзі двома акторами (Montvalon, 1987: 155). З часом, коли найбільш популярні фільми почали демонструватися за кордоном, так стали називати заміну текстової частини звукового фільму перекладом на іншу мову (Montvalon, 1987: 155).

Друге місце за продуктивністю становлять тризначні полісемічні КТ (13%, 28 КТ). Наприклад, тризначний французькомовний КТ *action (f)* має значення «елементарна складова кінемато-

графічної дії». Також під цим терміном розуміють хід подій фільму, розвиток сюжету (від початку і до кінця фільму). Цікавим є третє значення, яке позначає наказ «Почали!», після якого актори приступають до гри в монтажному кадрі. На знімальному майданчику це слово звучить після традиційного набору команд: «Тиша! Камера! Мотор!» (французькою *Silence! Moteur! Ça tourne!*) (Montvalon, 1987: 17).

Чотири-, п'яти- й шестизначні КТ трапляються у КТФМ у поодиноких випадках, їхня загальна кількість не перевищує 2,3% (5 КТ). Найбільшу кількість значень нараховує КТ *cinéma (m)*, який є апокопою від терміна *cinématographe (m)*. Цим терміном назвали винахід братів Огюста й Луї Люм'єр, який було вперше продемонстровано широкій публіці 28 грудня 1895 р. у закладі «Гран-кафе» на бульварі Капуцинів у Парижі. КТ *cinématographe* був утворений від грецького *kinema* – рух і *graphein* – писати.

Протягом перших декількох років від винаходу кінематографії термін *cinématographe* позначав знімальний або проєкційний апарат. Потім у значенні знімального апарату у французькій мові закріплюється запозичений КТ *caméra (f)*, а на позначення проєкційного апарату використовуються КТ *appareil (m) de projection* та *projecteur (m)*. Згодом термін *cinématographe* внаслідок розширення значення починає позначати «систему створення й показу фільмів, розроблену братами Люм'єр» (Montvalon, 1987: 100).

Успіх винаходу братів Люм'єр був величезний, він поширюється повсюдно: створюються кіностудії, організовуються покази кінотворів, винаходять і розробляють матеріали, засоби, що мають відношення до кіносправи. Відповідно, значення КТ *cinématographe* продовжує збагачуватися, і незабаром під ним розуміють: 1) мистецтво створення фільмів, техніку зйомок; 2) діяльність, пов'язану з реалізацією й комерціалізацією кінопродукції; 3) сукупність кінотворів; 4) переглядовий, проєкційний зал, кінотеатр (Montvalon, 1987: 100). Останнє значення виникло на основі метонімічного переносу, і саме в цьому значенні термін *cinématographe (m)* стали скорочувати в розмовній мові до форми *cinéma (m)*. Якийсь час обидва терміни функціонували паралельно.

З плином часу кінематографія завойовує весь світ і перетворюється на повноцінний вид мистецтва, стає індустрією дозвілля й складовим компонентом медіакультури. КТФМ стрімко розвивається, і термін *cinématographe* вживається дедалі рідше, в основному в спеціалізованій технічній літературі. Сьогодні французькі словники трак-

тують термін *cinématographe* у двох значеннях: 1) апарат, винайдений братами Люм'єр; 2) застарілий синонім *cinéma* (Larousse.fr). Своєю чергою термін *cinéma* стає полісемічним, кількість його значень збільшується: він акумулює значення застарілого КТ *cinématographe* і позначає такі поняттєві сфери: 1) виробничий процес створення фільмів; 2) демонстрація фільмів; 3) технічні методи, прийоми кіномистецтва; 4) кінотеатр; 5) кінематографія як специфічний вид мистецтва; 6) сукупність процесів виробництва, об'єднаних за групами (Montvalon, 1987: 96).

Тож ми можемо зробити висновок, що французькомовні полісеманти переважно є двозначними, а наявність трьох і більше значень у межах кінематографічної терміносистеми є скоріше винятком.

Було з'ясовано, що у КТФМ полісемія розвивається за такими типами переносу лексичного значення: метонімічний і метафоричний переноси, а також розширення та звуження лексичного значення. Найбільш частотним шляхом творення нових значень виявився метонімічний перенос, за якого є реальний зв'язок між названими терміном предметами/об'єктами (60,1%, 154 перенесення). Лінгвісти називають подібний перенос метонімічним типом полісемії (Даниленко, 1993: 32). У КТФМ він розвивається за такими типами суміжності: дія, процес → предметне значення; частина → ціле; прийом, метод → об'єкт, інструмент; місце → об'єкт, суб'єкт; вмістилище → вміст; матеріал → виріб; суб'єкт → інструмент.

Статистичні дані свідчать, що у КТФМ найбільш продуктивним типом метонімічного переносу є перенос лексичного значення з дії або процесу на предметні значення, які взаємодіють з процесуальними (77 перенесень). Так, французькомовний КТ *collage (m)* спочатку позначав операцію, яка полягала у склеюванні двох фрагментів фільму під час монтажу (Montvalon, 1987: 114). Згодом, шляхом перенесення дії на її результат, у цього КТ виникає значення «склеїка», тобто «місце з'єднання двох шматків кіноплівки, які склеюються під час монтажу або під час кінопоказу, якщо кіноплівка випадково порветься» (Passek, 2001: 275).

У межах моделі *дія, процес → предметне значення* у КТФМ встановлено такі підтипи метонімічних переносів: дія, процес → результат; дія → прийом, метод; дія → суб'єкт; дія → галузь, наука; дія, процес → показник. Найбільш частотним визнано підтип переносу значення з дії на її *результат* (52 перенесення). Найчастіше «грішать» багатозначністю абстрактні віддієслівні іменники, які,

позначаючи процес, починають також позначати й притаманні їм предметні значення. Наприклад, КТ *vedettisation* (f) спочатку позначав процес зведення кіноактора/кіноакторки в ранг кінозірки, поводження з ним/нею як зі знаменитістю, а потім так почали іменувати сам факт отримання статусу кінозірки (Larousse.fr). КТ *coproduction* (f) первісно мав значення «процес спільного виробництва кінофільму декількома кіновиробниками» (Larousse.fr), а згодом самі фільми, виготовлені таким чином, отримали таку ж назву.

Також розповсюдженим є метонімічний перенос *дія* → *прийом, метод* (16 перенесень), який відбувається тоді, коли дія чи спосіб її продукування лягають в основу нового кінематографічного методу або кінематографічного прийому: КТ *raporamiq*ue (m) використовувався на позначення плавного руху камери з одночасним розворотом навколо горизонтальної чи вертикальної осі (Samredon, 2001: 30). Згодом таку ж назву отримав і метод кінознімання, за яким оператор повертає кінокамеру в горизонтальному чи вертикальному напрямках.

Інші підтипи переносів з дії на предметні значення виявилися непродуктивними, вони представлені поодинокими прикладами. Так, підтип *дія* → *галузь, наука* можна проілюструвати прикладом КТ *distribution* (f), коли від початкового значення «сукупність дій, які дають змогу здійснювати показ фільму в кінозалі», виокремлюється значення «галузь кіноіндустрії, яка забезпечує прокат фільмів у кінотеатрі» (Larousse.fr).

Друге місце за продуктивністю з-поміж типів суміжностей у КТФМ посідає різновид метонімії, заснований на суміжності *частина* → *ціль* й навпаки (47 перенесень). У межах цієї моделі цікавим видається приклад метонімічного переносу *твір* → *жанр*, оскільки між цими поняттями існують відношення «рід – вид» і одне поняття є складовою частиною іншого. Так, процес становлення жанрів у кінематографі найчастіше йде шляхом від появи поодиноких оригінальних творів до створення за їх зразком серії продуктів, які за низкою узагальнених характеристик формують окремий кіножанр. Наприклад, *western* (m): 1) пригодницький фільм із життя ковбоїв про освоєння заходу Америки у XIX ст.; 2) жанр американського кіно, який отримав розповсюдження також за межами Сполучених Штатів Америки (Passek, 2001: 1356); *cinéroman* (m): 1) художній кінофільм з багатьма дійовими особами, широким охопленням подій, життєвих явищ; 2) кінематографічний жанр, що об'єднує такі фільми (Montvalon, 1987: 542).

Третє за продуктивністю місце у КТФМ посідає перенос з використовуюваного в кіномистецтві *прийому, методу* на *об'єкт, інструмент дії* або його здібності, а також на результат використання цього прийому (16 перенесень). Французькомовний КТ *arrêt* (m) *sur image* первісно позначав процес під час монтажу, що полягав у зупинці на певному кінематографічному плані, важливість якого режисер хотів підкреслити. З часом цю назву перенесли на пристрій для зупинки проектора, який давав змогу перервати просування плівки під час проектування й зупинити її на певному зображенні (Le grand dictionnaire terminologique).

Інші типи метонімічного переносу в КТФМ представлені поодинокими прикладами (14 перенесень). Наприклад, тип метонімічного переносу *material* → *виріб* можна проілюструвати КТ *pellicule* (f), який спочатку мав значення «світлочутлива плівка для кінознімання та друкування кінофільмів» (Montvalon, 1987: 335), а потім так стали називати кінофільми загалом (17).

Отже, з усіх моделей метонімічного переносу лише моделі *процес* → *предметне значення* та *частина* → *ціль* є найбільш продуктивними в КТФМ. Це пов'язано з тим, що процес як мотивувальна категорія й результат як мотивована категорія найважливіші в професійній діяльності, а відношення *частина* → *ціль* продиктовані законами розвитку системи від конкретного до загального.

Метафоричний розвиток полісемії в КТФМ є менш частотним у порівнянні з метонімічним переносом (22,3%, 57 перенесень). У КТФМ було виокремлено такі типи метафоричних переносів: за подібністю функцій або способу дії; за зовнішньою подібністю; за схожістю характеристик, явищ.

Найбільшого поширення отримав перенос за подібністю функцій або способу дії (44 перенесення). Спільність або близькість функцій, дій, виконуваних суб'єктом чи об'єктом, ґрунтується на семних взаємодіях: денотат містить істотну, функціональну ознаку, присутню в семному складі твірної лексеми. Так, КТ *amor*ce (f) позначає об'єкт або персонажа, що перебуває поруч із камерою, на передньому плані й частково приховує основний об'єкт або основну дію знімання. Цей термін потрапив до КТФМ із загальноновживаної лексики, де він позначав приманку для риби, що висить на вудці в рибалки. Оскільки функція наживки – приховати гачок, то й об'єкт/персонаж, що перебувають на першому плані, повинні, за задумом режисера, приховати важливу частину головного об'єкта/дії в кадрі. Друге значення КТ *amor*ce «ділянка кіноплівки без зображень, яка

прикріплена на початку або на кінці бобіни» (*Le grand dictionnaire terminologique*), виникло на основі звуження іншого значення слова *amorcer* «будь-який елемент, який розміщено на початку виробу, зазвичай у вигляді смужки» (*Le grand dictionnaire terminologique*).

Поширеність використання функціонального переносу пояснюється тим, що під час порівняння семантичний розвиток КТ спирається на спільність функцій, не беручи до уваги зовнішні характеристики об'єкта. КТ у такому випадку хоч і позначає різні реалії, але все ж зберігає семантичний зв'язок між значеннями.

Друге місце за продуктивністю посідає метафоричний перенос за зовнішньою подібністю (9 перенесень). Наприклад, термін *chutier (m)* позначає лоток, ящик, у який кладуть шматки відрізаної плівки, призначені для подальшого монтажу. За аналогією з зовнішньою формою цього ящика в цьому КТ розвивається нове значення «вмістилище, тека для зберігання цифрових даних, що мають відношення до нелінійного монтажу» (*Le grand dictionnaire terminologique*; Passek, 2001: 256).

Метафоричний тип переносу за схожістю характеристик явищ відзначено лише у 4 випадках. Так, термін *fenêtre (f)*, утворений шляхом метафоричного переносу від загальнолітературного слова, у КТ позначає прямокутний отвір у кіноапараті, призначений для просування неекспонованої кіноплівки. Також на основі метафоричного переносу від тієї ж лексики КТ *fenêtre (f)* розвиває значення «частина зображення або кадру, до якої застосовується цифровий ефект» (*Le grand dictionnaire terminologique*; Montvalon, 1987: 186).

12,5% КТ (32 перенесення) у КТФМ було утворено шляхом розширення значення, яке передбачає збільшення семантичного обсягу терміна. Терміни набувають нових значень за допомогою розширення функцій початкових явищ: друге значення передає додаткові ознаки, що накладаються на початкову семантику. Наприклад, КТ *plateau (m)* спочатку називали тільки місце у кіностудії, де були встановлені декорації і відбувалося

кінознімання. Згодом цим терміном стали називати будь-яке місце, де розташовані декорації й ведеться фільмування (Passek, 2001: 1012).

Щодо звуження значення КТ, у процесі чого семний склад терміна відбиває лише частину предметів, явищ, що фіксуються початковим значенням, воно виявилось нечастотним типом полісемічного переносу (5,1%, 13 перенесень). Якщо спочатку терміном *écran (m) de projection* іменували будь-яку напівпрозору або відбивну поверхню, що давала змогу спостерігати проєктоване зображення, то з часом термін звузив своє значення, і тепер так називають тільки плоску або вигнуту білу поверхню, призначену для проєкції кінофільмів (*Le grand dictionnaire terminologique*).

Висновки. Таким чином, процеси розвитку багатозначності в межах кінематографічної терміносистеми безпосередньо обумовлені явищами кінематографічної дійсності. Попри вимогу однозначності, що висувається до термінів, не всі кінематографічні терміни їй відповідають. Французькій мові не вдалося уникнути явища полісемії, що пояснюється розвитком поняттєвої системи кінематографії, обумовленим технічним прогресом, що спричиняє зміни в семантичній структурі терміна. Кількість значень у термінів-полісемантів рідко перевищує 2 значення. Полісемія властива переважно монолексемним термінам. Найбільш поширеним способом творення полісемантів у кінематографічній терміносистемі французької мови є метонімія, у межах якої найчастотніше відбувається перенос значень з дії, процесу на предметне значення, а також з частини на ціле. Друге місце за частотністю посідає метафоричний перенос. Інші типи переносів, такі як розширення або звуження лексичного значення, виявилися нечастотними в досліджуваній терміносистемі.

Наведений у розвідці аналіз кінематографічних термінів-полісемантів відкриває можливості для порівняльних досліджень у сфері парадигмальних відношень в інших мовах. На подальший розгляд заслуговує студіювання особливостей кінематографічних термінів-полісемантів в українській мові.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Будагов Р. А. Введение в науку о языке : учебное пособие. Москва : Добросвет, 2003. 544 с.
2. Василяк І. Ю. Лексико-семантичні відношення в українській термінології кіномистецтва. *Термінологічний вісник*. 2013. Вип. 2 (2). С. 113–119.
3. Лингвистический аспект стандартизации терминологии / В. П. Даниленко и др. Москва : Наука, 1993. 127 с.
4. Демчук Т. Г. Структурно-семантичний аналіз термінів кіномистецтва в англійській мові. *Типологія мовних значень у діяхронічному та зіставному аспектах*. 2017. Вип. 33–34. С. 17–24.
5. Кияк Т. Р. Лингвистические аспекты терминоведения. Киев : УМК ВО, 1989. 104 с.
6. Крыжановская А. В., Симоненко Л. А. Актуальные проблемы упорядочения научной терминологии. Киев : Наукова думка, 1987. 164 с.

7. Лебедева О. Н. Русская кинематографическая лексика (структурно-семантический анализ) : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.01 / Днепропетр. гос. ун-т им. 300-летия воссоединения Украины с Россией. Днепропетровск, 1984. 205 с.
8. Лейчик В. М. Терминоведение : предмет, методы, структура. 3-е изд. Москва : Изд-во ЛКИ, 2007. 256 с.
9. Лотте Д. С. Упорядочение технической терминологии. *Соц. реконструкция и наука*. 1932. Вып. 3. С. 139–154.
10. Реформатский А. А. Мысли о терминологии. *Современные проблемы русской терминологии* : сборник статей. Москва : Наука, 1986. С. 163–198.
11. Сепир Э. Избранные труды по языкознанию и культурологии : пер. с англ. / ред. и предисл. А. Е. Кибрика. Москва : Прогресс ; Универс, 1993. 656 с.
12. Туровська Л. В. Військові звання та посади в Україні : монографія. Київ ; Ірпінь : Перун, 2005. 160 с.
13. Чистюхина С. Н. Межотраслевая полисемия в терминологической системе современного английского языка : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04 ; Моск. гос. гуманитарный университет им. М. А. Шолохова. Москва, 2011. 182 с.
14. Camredon J.-C., Luxereau F. Glossaire des termes de l'audiovisuel et du multimédia (du Cinématographe à l'Internet). Paris : Ed. Frison-Poche, 2001. 158 p.
15. Durieux C. Pseudo-synonymes en langue de spécialité. *Cahier du CIEL. Problèmes de classement des unités lexicales*. 1996–1997. P. 89–114.
16. Haton S. Analyse et modélisation de la polysémie verbale dans une perspective multilingue : le dictionnaire bilingue vu dans un miroir : thèse de doctorat / Université de Nancy 2. Nancy, 2006. 316 p.
17. Larousse.fr : encyclopédie et dictionnaires gratuits en ligne. URL: <https://www.larousse.fr/> (дата звернення: 14.05.2020).
18. Le grand dictionnaire terminologique. URL : <http://www.granddictionnaire.com/> (дата звернення : 14.05.2020).
19. Mazaleyrat H. Vers une approche linguistico-cognitive de la polysémie. Représentation de la signification et construction du sens : thèse de linguistique / Université Blaise Pascal – Clermont-Ferrand II. Clermont-Ferrand, 2010. 362 p.
20. Montvalon C. Les mots du cinéma. Paris : Bélin, 1987. 514 p.
21. Passek J.-L. Dictionnaire du cinéma. Paris : Larousse, 2001. 1432 p.
22. Ruiz Quemoun F. E. La polysémie dans la terminologie de la recherche scientifique. *Anales de Filología Francesa*. 2010. № 18. Pp. 439–460.

REFERENCES

1. Budagov R. A. Vvedenie v nauku o yazyke : ucheb. posobie. [Introduction to the science of language : training manual]. Moskva : Dobrosvet, 2003. 544 s. [in Russian].
2. Vasyliiaiko I. Yu. Leksyko-semantychni vidnoshennia v ukrainskii terminologii kinomystetstva [Lexical and semantic relations in Ukrainian terminology of cinematography]. *Terminological bulletin*. 2013. Issue 2 (2). S. 113–119. [in Ukrainian].
3. Danilenko V. P., Volkova I. N., Morozova L. A., Novikova N. V. Lingvisticheskiy aspekt standartizatsii terminologii [Linguistic aspect of terminology standardization]. Moskva : Nauka, 1993. 127 s. [in Russian].
4. Demchuk T. H. Strukturno-semantychnyi analiz terminiv kinomystetstvav anhliiskii movi. [Structural and semantic analysis of cinematographic terms in English language]. *Typology of linguistic meanings in diachronic and comparative aspects*. 2017. Issue 33–34. S. 17–24. [in Ukrainian].
5. Kiyak T. R. Lingvisticheskie aspekty terminovedeniya [Linguistic aspects of the science of terminology]. Kiev : UMK VO, 1989. 104 s. [in Russian].
6. Kryzhanovskaya A. V., Simonenko L. A. Aktualnye problemy uporyadocheniya nauchnoy terminologii [Actual problems of regulation of scientific terminology]. Kiev : Naukova dumka, 1987. 164 s. [in Russian].
7. Lebedeva O. N. Russkaya kinematograficheskaya leksika (strukturno-semanticheskiy analiz) [Russian cinematographic vocabulary (structural and semantic analysis)] : thesis ... candidate of philological sciences : 10.02.01 / Dnepropetrovsk State University named after 300th Anniversary of Reunion of Ukraine and Russia. Dnepropetrovsk, 1984. 205 s. [in Russian].
8. Leychik V. M. Terminovedenie : predmet, metody, struktura [The science of terminology : subject, methods, structure]. 3rd edition. Moskva : Izd-vo LKI, 2007. 256 s. [in Russian].
9. Lotte D. S. Uporyadochenie tekhnicheskoy terminologii [Regulation of technical terminology]. *Social reconstruction and science*. 1932. Issue 3. S. 139–154. [in Russian].
10. Reformatkiy A. A. Mysli o terminologii [Thoughts about terminology]. *Modern problems of Russian terminology : collection of articles*. Moskva : Nauka, 1986. S. 163–198. [in Russian].
11. Sepir E. Izbrannye trudy po yazykoznaniiyu i kulturologii : per. s angl. [Selected works on linguistics and culturology : translation from English] / editing and preface by A. Ye. Kibrik. Moskva : Progress : Univers, 1993. 656 s. [in Russian].
12. Turavska L. V. Viiskovi zвання та посади в Україні : monohrafiya [Military ranks and positions in Ukraine : monograph]. Kyiv ; Irpin : Perun, 2005. 160 s. [in Ukrainian].
13. Chistyukhina S. N. Mezhotraslevaya polisemiya v terminologicheskoy sisteme sovremennogo angliyskogo yazyka [Inter-branch polysemy in the terminological system of modern English language] : thesis ... candidate of philological sciences : 10.02.04 / Moscow State University of Humanities named after M. A. Sholokhov. Moskva : 2011. 182 s. [in Russian].
14. Camredon J.-C., Luxereau F. Glossaire des termes de l'audiovisuel et du multimedia (du Cinématographe à l'Internet) [Glossary of terms of audiovisual and multimedia means (from cinematography to Internet)]. Paris : Ed. Frison-Poche, 2001. 158 p.
15. Durieux C. Pseudo-synonymes en langue de specialite [Pseudosynonyms in professional language]. *Notes of Interlanguage Center of Lexicological Investigations. Problems of classification of lexical units*. 1996-1997. P. 89–114.

16. Haton S. Analyse et modelisation de la polysemie verbale dans une perspective multilingue : le dictionnaire bilingue vu dans un miroir [Analysis and modeling of verbal polysemy in multilingual perspective : bilingual dictionary in the specular reflection] : doctoral thesis / University of Nancy 2. Nancy, 2006. 316 p.
17. Larousse.fr : encyclopedie et dictionnaires gratuits en ligne [Larousse.fr : encyclopaedia and free dictionaries online]. URL : <https://www.larousse.fr/>
18. Le grand dictionnaire terminologique [Great terminological dictionary]. URL : <http://www.granddictionnaire.com/>.
19. Mazaleyrat H. Vers une approche linguistico-cognitive de la polysemie. Representation de la signification et construction du sens [About linguistic and cognitive approach to polysemy. Representation of the meaning and construction of the sense] : linguistic thesis / Blaise Pascal University – Clermont-Ferrand II. Clermont-Ferrand, 2010. 362 p.
20. Montvalon C. Les mots du cinema [Words from the sphere of cinematography]. Paris : Bélin, 1987. 514 p.
21. Passek J.-L. Dictionnaire du cinema [Cinematographic dictionary]. Paris: Larousse, 2001. 1432 p.
22. Ruiz Quemoun F. E. La polysemie dans la terminologie de la recherche scientifique [Polysemy in the terminology of scientific researches]. *Annals of French Philology*. 2010. № 18. P. 439–460.